

Η σημασία της περιφερειακής συνεργασίας για την ασφάλεια, τη μείωση και την πρόληψη των καταστροφών

Γιώργος Μπούστρας, Μανώλης Πλειώνης, Αθηνά Δήμου

Οι πυρκαγιές του Αυγούστου, η μεγάλη οικολογική καταστροφή που προκάλεσαν και η προσπάθεια ανασυγκρότησης συζητούνται στη δημόσια σφαίρα και θα αναλυθούν την επόμενη περίοδο ενδελεχώς από ειδικούς και μη. Από κάθε καταστροφή προκύπτουν μηνύματα για όλους και κάθε κρίση αποτελεί αντικειμενικά ευκαιρία για διορθωτικές παρεμβάσεις ή ακόμα για αλλαγή προτύπου και εμφάνιση στη στρατηγική της αντιμετώπισης των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών. Η διαχείριση μιας καταστροφής δεν περιορίζεται σε βραχυπρόθεσμα μέτρα αλλά σε μεσοπρόθεσμη διαμόρφωση πολιτικών και σε μακροπρόθεσμη δημιουργία κουλτούρας σε κοινωνικό επίπεδο.

Η τρέχουσα κατάσταση στην περιοχή μας, οι κοινοί κίνδυνοι, μια ευκαιρία για κοινή εργασία
Η έννοια της Πολιτικής Προστασίας εμφανίστηκε στην Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και ακολούθησε την καθιέρωση δύο παράλληλων πρωτοβουλιών στη Γαλλία και στην Ιταλία για την αντιμετώπιση των καταστροφών. Σε κατοπινό στάδιο, η Ευρωπαϊκή

Ενωση προχώρησε με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας και στη συνέχεια με το πρόγραμμα #RescEU. Στην απλούστερη μορφή της, στόχος της Πολιτικής Προστασίας είναι να ελαχιστοποιηθεί ο αντίκτυπος των καταστροφικών γεγονότων. Η πολιτική προστασία αφορά την κοινωνία, τους πολίτες, την περιουσία τους και το περιβάλλον. Οι περιφερειακές συνεργασίες, με προεξάρχουσες το EU-Med 7, το Philia Forum στην Αθήνα, το Paphos Meeting 2021, κάνουν σαφή ή έμμεση αναφορά στην κοινωνική ασφάλεια και στη δημιουργία θετικής ατζέντας ως κοινό ζήτημα για την περιοχή. Οι συναντήσεις αυτές έρχονται ως λογική συνέχεια των διακηρύξεων τριμερών και πολυμερών συνεργασιών στην περιοχή και της προεργασίας που έχει προηγηθεί.

Στις πρόσφατες πυρκαγιές του Αυγούστου έχουμε μια πρωτοφανή – σε παγκόσμιο επίπεδο – προσφορά βοήθειας από 21 χώρες με εκατοντάδες πυροσβέστες, δεκάδες μηχανήματα και αεροσκάφη. Στη μεγάλη πυρκαγιά της Κύπρου υπήρξε μεγάλη περιφερειακή εγρήγορση, ενώ στη πυρκαγιά της Ιερουσαλήμ προσφορά βοήθειας από την Παλαιστινιακή Αρχή.

Πραγματική και σημειολογική κινητοποίηση σε πρωτοφανή ρυθμό.

Μια πρόταση για μια περιφερειακή δομή που θα βοηθήσει στη μείωση και στην πρόληψη καταστροφών και θα ενισχύσει την κοινωνική ασφάλεια

Οι καταστροφές δεν γνωρίζουν σύνορα. Η έκρηξη στο λιμάνι της Βηρυτού ακούστηκε δυνατά και καθαρά σε όλη τη Μεσόγειο. Πιθανή διαρροή πετρελαίου στη Μεσόγειο ή στην Αραβική Θάλασσα θα επηρέαζε πλήθος κρατών. Η πανδημία COVID-19 και οι σοβαρές συνέπειές της σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν αποδείξει για άλλη μια φορά ότι οι εγγενείς κίνδυνοι του ολοένα και πιο περίπλοκου και διασυνδεδεμένου κόσμου μας προκαλούν σημαντικά προβλήματα στην εφαρμογή θεμελιωδών κοινωνικών λειτουργιών. Καθώς οι καταστροφές ήταν και θα είναι πάντα μέρος της ζωής μας, ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνίες ανταποκρίνονται σε αυτές είναι, σίγουρα, κρίσιμης σημασίας. Ωστόσο, η πρόληψη τέτοιων καταστροφών – από την εμφάνιση, την προετοιμασία για πιθανή τους εμφάνιση ως τον μετριασμό των πιθανών επιπτώσεών τους – είναι ζήτημα ζωής και θανάτου. Σε αυτούς τους

δύσκολους χρόνους, οι πρωτοβουλίες υψηλότερου επιπέδου για την αντιμετώπιση προβλημάτων μπορούν να παρέχουν λύσεις σε πρακτικό επίπεδο. Οι περιφερειακές πρωτοβουλίες μπορούν να παρέχουν την υποστήριξη που απαιτείται σε περιόδους κρίσεων.

Παραδοσιακές, καινοφανείς και υβριδικές, ανθρωπογενείς και φυσικές καταστροφές θα συνεχίσουν να συμβαίνουν, αυξάνοντας το κόστος και την ανάγκη για «έξυπνες λύσεις» ειδικά για μικρά και νησιωτικά κράτη. Σε παγκόσμιο επίπεδο οι καταστροφές το 2020 προκάλεσαν οικονομική ζημιά 210 δισ. δολαρίων, ποσό που αυξήθηκε κατά 26% περίπου σε σχέση με το 2019. Οι καταστροφές αυτές σε συνδυασμό με τους κινδύνους που προκαλεί η πανδημία καταδεικνύουν ότι η κοινωνική ασφάλεια και η εθνική ασφάλεια καθίστανται απόλυτη αναγκαιότητα. Υπάρχει αντικειμενικά μια σαφής μετάθεση προτεραιτήτων σε σχέση με το παρελθόν, γεγονός που πρέπει να γίνει αντιληπτό και από την κοινωνία και την πολιτική εκπροσώπηση. Η περιφερειακή συνεργασία μπορεί να προσφέρει τον απαραίτητο μηχανισμό υποστήριξης.

Οι συνθήκες είναι ώριμες. Μια περιφερειακή δομή για την ασφάλεια, τη μείωση και την πρόληψη

μπορούν, λόγω ειδικότητας, να προωθήσουν την πολιτική προστασία και την κοινωνική ασφάλεια. Αυτό το φόρουμ θα πρέπει να έχει έναν πολιτικό, έναν επιχειρησιακό και έναν ακαδημαϊκό κύκλο που θα τροφοδοτούν ο ένας τον άλλον. Μια σημαντική πρωτοβουλία του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών (ΕΑΑ) που μπορεί να συνδράμει σε αυτή την κατεύθυνση είναι η σύσταση του NOA-AEGIS, μιας ολοκληρωμένης ερευνητικής υποδομής του ΕΑΑ για την ασφάλεια, τη μείωση επικινδυνότητας και την πρόληψη καταστροφών για την οποία πρόσφατα εγκρίθηκε σημαντική χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης. Πρόκειται για μια νέα κεντρική ερευνητική δράση του ΕΑΑ για τη μετουσίωση της πρωτογενούς έρευνας που διεξάγεται στο Κέντρο σε καινοτόμα και μεγάλης προστιθέμενης αξίας επιστημονικά εργαλεία σχετικά με την ασφάλεια, την προστασία και την κοινωνική ανθεκτικότητα σε φυσικές, ανθρωπογενείς και τεχνολογικές καταστροφές. Η υποδομή αυτή θα αξιοποιήσει τα μεγάλα και

αναβαθμίσουν τις δυνατότητες συλλογής και επεξεργασίας τεράστιου όγκου δεδομένων. Η κεντρική υποδομή NOA-AEGIS αναμένεται να αναβαθμίσει κυρίως την πρωτοποριακή έρευνα που διεξάγεται στο ΕΑΑ αλλά και την παροχή καινοτόμων εργαλείων σχετικά με τους παραπάνω τομείς ώστε να αποτελέσει μια ολοκληρωμένη υποδομή, που θα μπορεί να ενισχύσει την εθνική προσπάθεια πρόωθησης περιφερειακών συνεργασιών με φορείς Πολιτικής Προστασίας, παρέχοντας εμπειρογνωμοσύνη, αλλά και συνεργασιών με εθνικούς και διεθνείς εμπλεκόμενους οργανισμούς για ανταλλαγή τεχνολογίας και παροχή πιστοποιημένων δεδομένων (Copernicus, ESA, WMO, GEO, UNESCO, κ.λπ.). Υψίστης σημασίας είναι επίσης η δημιουργία σχημάτων συνεργασίας ιδιωτικών και κρατικών οργανισμών (στο πνεύμα του Sendai Framework) που θα προωθήσουν την ανθεκτικότητα στις καταστροφές. Τέτοια σχήματα, ενταγμένα σε περιφερειακό πλαίσιο, θα αποτελέσουν ένα ακόμα όχημα συ-

μας! Η Πολιτική Προστασία μπορεί να αποτελέσει καταλύτη για την ανάπτυξη μιας θετικής ατζέντας στην περιοχή μας!

Η κοινωνική ασφάλεια αυξάνεται με την αλληλεγγύη. Η αποτελεσματική πολιτική προστασία απαιτεί εταιρικές σχέσεις και επίσημες συμφωνίες που βασίζονται στην κοινή αντίληψη των κινδύνων, στην αίσθηση αλληλεγγύης και στην ανάγκη ανταλλαγής σχετικής τεχνογνωσίας.

Ο κ. Γιώργος Μπούστρας είναι καθηγητής Εκτίμησης Κινδύνου στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, επισκέπτης ερευνητής στο Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Χάιφα.

Ο κ. Μανώλης Πλειώνης είναι πρόεδρος στο Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών, καθηγητής στο Τμήμα Φυσικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Η κυρία Αθηνά Δήμου είναι φυσικός περιβαλλοντολόγος στο Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών.